

Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка
Кафедра народних інструментів

«ПОГОДЖУЮ»

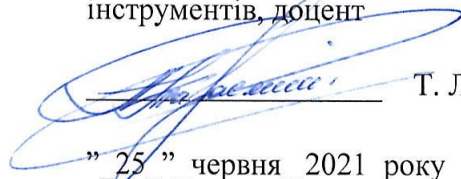
Гарант освітньо-професійної
програми, доцент

_____ Я. ОЛЕКСІВ

” 25 ” червня 2021 року

«ПОГОДЖУЮ»

Декан факультету оркестрових
інструментів, доцент

_____ Т. ЛАЗУРКЕВИЧ

” 25 ” червня 2021 року

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи, професор

_____ М. КУШНІР

” 25 ” червня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ВИКОНАВСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	Музичне мистецтво
Профілізація	Баян, Акордеон, Сопілка, Гітара, Цимбали
Статус	Обов'язкова компонента циклу дисциплін фахової професійно-практичної підготовки (ОК 3.5.6, ОК 3.6.6, ОК 3.16.5)
Загальний обсяг	6 кредитів ЄКТС (180 годин)
Форма підсумкового контролю	Залік
Термін викладання	1,2 семестри
Факультет	Оркестрових інструментів
Форма навчання	Денна

Львів 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія виконавського мистецтва» для профілізацій: бандура, сопілка, цимбали, гітара, баян, акордеонз галузі знань 02 «Культура і мистецтво» зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» оновлена відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджених Вченою Радою ЛНМА імені М. В. Лисенка від 26 травня 2021 року (Протокол № 1).

Розробник:

КУЖЕЛЕВ Дмитро Олександрович – кандидат мистецтвознавства, професор кафедри народних інструментів.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри народних інструментів

від ”_18_” __червня__2021 р., протокол № _9_

Завідувач кафедри народних інструментів, Народна артистка України,
професор Л. Посікіра

1.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою курсу є ознайомлення студентів з особливостями історичного розвитку українського народно-інструментального мистецтва як невід’ємної частини духовної культури нації.

Основним завданням дисципліни є всебічне вивчення історії українського народно-інструментального мистецтва, висвітлення його досягнень у сфері виконавства та композиторської творчості, а також визначення їх художніх тенденцій.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИМИ ПОВИНЕН

ОВОЛОДІТИ ЗДОБУВАЧ

2.1 Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК1.**Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово
- ЗК2.**Здатність розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3.**Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК4.**Здатність до розв’язання проблем.
- ЗК5.**Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК6.**Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК7.**Здатність до критики та самокритики.
- ЗК8.**Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК9.**Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.
- ЗК10.**Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК11.** Здатність володіти іноземною мовою.
- ЗК12.**Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК13.**Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.
- ЗК14.** Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК15.**Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК17.**Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

2.2 Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК1.Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК3.Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК4.Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК6.Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК7.Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.

СК8.Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК9.Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.

СК10.Здатність оперувати професійною термінологією.

СК11.Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК12.Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

СК13.Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.

СК14.Здатність здійснювати редакторську та лекторську діяльність в сфері музичного мистецтва.

СК15.Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури.

СК16.Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.

СК17.Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

3. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН6.Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію.

РН7.Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.

РН8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

РН9. Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / та лекторській практичній діяльності.

РН10. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

РН11. Вміти здійснювати педагогічну діяльність.

РН13. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

РН14. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

4. РОЗПОДІЛ ДИСЦИПЛІНИ ЗА СЕМЕСТРАМИ, ГОДИНАМИ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами			ECTS	Кількість годин						Розподіл аудиторних годин за курсами і семестрами							
	Екзамени	Заліки	Атестаційні		Загальний обсяг	Аудиторних			Семестральної роботи	I курс	II курс		III курс		IV курс			
						Всього	у тому числі:			Семестри								
							лекційні	індивідуальні		практичні	1	2	3	4	5	6	7	8
											Кількість тижнів в семестрі							
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15							
Історія виконавського мистецтва		1,2	-	6	180	60	60	-	-	120	2	2	-	-	-	-	-	-

Розподіл годин та кредитів за курсами та семестрами

КУРС	СЕМЕСТРИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					
			Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	
				Всього	у тому числі:			
					лекційні	індивідуальні		практичні
I		6	180	60	60			120
	1	3	90	30	30			60
	2	3	90	30	30			60

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Поняття народного музичного інструмента.
Тема 1. Визначення народного музичного інструмента та його критерії

Багатоскладовість визначення “народний музичний інструмент”: музичний інструмент – “знаряддя, що поза голосових зв’язок людини служить для його музичного самовираження”; народний музичний інструмент – “традиційно уживане народом знаряддя звукової творчості, його музики”. Інші визначення народного музичного інструмента М.Імханицького, К.Закса, І.Мацієвського.

Етнографічний, демографічний та соціальний компоненти “народного музичного інструмента”. Поняття народного інструмента та масового. Професійне виконавство народно-інструментальної традиції.

Широкий суспільний характер функціонування народних інструментів (у фольклорному, побутовому, аматорському середовищі та академічному мистецтві) в сучасній українській музичній культурі. Вітчизняне народно-інструментальне виконавство академічної традиції як частина національного мистецтва.

Змістовний модуль 2. Мистецтво скоморохів Київської Русі

Тема 1. Скоморохи - представники музичної культури Київської Русі та їх історична роль у формуванні сучасного народно-інструментального виконавства.

Народно-інструментальне музикування східних слов'ян (скоморохи, музики при княжих дворах, ратна музика). Скоморохи – основні представники народно-інструментальної традиції Київської Русі. Їх мистецтво та інструментарій (домра, гуслі, гудок, волинка, свіраль, бубон та ін.). Занепад скоморошества в середині XVII ст. після царевого указу (1648 р.) про його заборону та знищення скомороших інструментів.

Удосконалення збережених реліктів скоморошого інструментарія (домра – балалайка, гуслі) В.Андреевим та його культурно-просвітницька діяльність по відродженню народно-інструментальної культури на рубежі XIX-XX ст.

Змістовний модуль 3. Історія баянного (акордеонного) мистецтва. Гармоніка в Росії, Україні у XIX ст.

Тема 1 Походження гармоніки та її поширення в Росії, Україні у XIX ст..

Гармоніка та споріднені з нею язичково-духові, клавішні інструменти (китайський шен, орган, фісгармонія, концертино, бандонеон). Перші зразки гармонік німецького майстра Ф.Бушмана (1822) та К.Деміана (1829). Різновидності гармоніки XIX ст. – концертино, бандонеон. Відповідність інструментальної виразності гармоніки популярній побутовій музиці, як передумова стрімкого її поширення в Росії та Україні від середини XIX ст.

Винахід хроматичної гармоніки М.Белобородовим та його “Оркестр гуртка любителів гри на хроматичних гармоніках”. Концертна діяльність оркестрів гармоністів ХІХ ст. Д.Юрова, та В.Варшавського.

Відомі гармоністи ХІХ ст. – П.Невський, В.Іванов, П.Жуков, М.Монахов; в Україні – М.Пономарьов, І.Кладіті, О.Морозов. Особливості їх репертуару та манери виконання, скерованих на традиції міського побутового музикування (народно-танцювальні мелодії, дешеві куплети, сльозливі романси; гра на-слух, нерідко блюзнірська манера виконань).

Місце гармоні в музичному побуті України другої половини ХІХ – початку ХХ ст..

Тема 2 . Баянне виконавство початку ХХ ст. (1907-1940 рр.).

Винахід нового різновиду гармоніки–баяна П.Стерліговим (1907) та подібних моделей гармоніки зарубіжними майстрами – П.Сопрані, Мірвальдом. Розширення репертуару за рахунок доступних баянові нескладних творів музичної класики та концертна діяльність перших баяністів-аматорів – Я.Орланського-Титаренка, С.Синецького, А.Сичова, Г.Ягодкіна, А.Приходька та ін.

Масові конкурси-огляди виконавців на народних інструментах 1926-1929 рр. та їх важлива роль у виявленні талановитих музикантів, що своїм мистецтвом довели мистецьку спроможність баяна. Просвітницька діяльність перших баянних оркестрів (Л.Бановича, О.Клейнарда) та ансамблів (тріо О.Кузнецова, Я.Попкова, О.Данилова; тріо родини Бесфамільнових “БАХ”, квартет Онегіних, квартет монофонів).

Баянні класи в Київському музичному училищі (1924) та Київській консерваторії (1938) та плідна педагогічна діяльність її засновника М.Геліса.

Виконавське мистецтво П.Гвоздева, І.Паницького – баяністів, що демонстрували високопрофесійний виконавський рівень європейського інструменталізму. П.Гвоздев – засновник академічного напрямку сольного-концертного баянного виконавства. Риси фольклорного виконавського стилю І.Паницького. Особливості його концертних транскрипцій народних пісень та популярних мелодій для баяна.

Перші спроби створення оригінальної баянної літератури 30-х рр. (Сюїта Ф.Кліментова, Концерт для виборного баяна Т.Сотнікова, Концерт для баяна з оркестром народних інструментів Ф.Рубцова).

Тема 3 . Баянне виконавство другої половини ХХ ст. початку ХХІ ст.

Досягнення вітчизняних баяністів (В.Бесфамільнова, А.Беляєва, В.Галкіна, Ю.Казакова, Е.Мітченка, А.Полетаєва) на міжнародних фестивалях молоді та конкурсах 50-60-х рр. Просвітницьке спрямування високого виконавського мистецтва видатних українських баяністів – М.Різоля та В.Бесфамільного.

Поширення баяна в музично-освітніх закладах України. Важлива роль провідних педагогів – М.Геліса, І Алексєєва, М.Оберюхтіна, І.Яшкевича, М.Різоля у становленні вітчизняної баянної педагогіки.

Творчість для баяна українських композиторів 50-60-х рр. – М.Різоля, К.Мяскова, В.Дікусарова, М.Сільванського, Я.Лапінського, В.Подгорного, І.Яшкевича. Твори для баяна 50-60-х рр. як стимул зростання виконавської майстерності українських баяністів – В.Зубицького, П.Фенюка, С.Грінченка, Ю.Федорова, В.Мурзи, С.Черказової та ін.

Тема 4. Акордеонне мистецтво зарубіжних країн.

Виконавське мистецтво провідних баяністів другої половини ХХ – початку ХХІ ст.. – П.Фроссіні, П.Дейро, А.Фоссена, Арт ван Дамма, М.Елlegaарда, Х.Нота, Е.Мозер, Ф.Ліпса, М.Мікі, Р.Гайано, Л.Бейєра, А.Пяцолли (бандонеон), М.Рантанена, Ю.Вострелова, В.Семенова, О.Склярєва, О.Шарова та ін. Характерні виконавські стильові та репертуарні їх тенденції.

Акордеонне мистецтво країн Західної Європи – Німеччини, Франції Польщі, Чехії, Словаччини, Сербії, Данії, Фінляндії, Норвегії. Виконавство латиноамериканських акордеоністів – А.П'яцолли, Д.Салуцці, Л.Ді-Маттео, Сівуки, В.Стасюка.

Змістовний модуль 4.Українські народні музичні інструменти.

Тема 1. Походження кобзи-бандури. Кобзарська традиція на Україні кінця XVI – XIX ст.

Українські народні інструменти та їх основні групи (струнні, духові, ударні інструменти).

Кобза-бандура. Її походження та поширення на Україні в кінці ХУІ-ХУІІ ст. Кобзарі Запорізької Січі. Жанрове розмаїття їх репертуару. Важливе місце в ньому дум та історичних пісень, в яких оспівувалось героїчне минуле українського народу.

Кобзарська традиція ХУІІІ-ХІХ ст. та її славетні представники – Г.Любисток, О.Розумовський, А.Шут, О.Вересай, М.Кравченко, Ф.Холодний, Г.Пархоменко, І.Кучугура-Кучеренко та ін.

Козарські цехи. Необхідність організації кобзарських шкіл та їх роль у збереженні мистецтва мандрівних бандуристів.

Торбан – удосконалений різновид кобзи, поширений в середовищі козацьких старшин та привелійованих верств населення. Відомі виконавці на торбані – І.Кошовий та Ф.Відорт.

Тема 2. Мистецтво бандуристів ХХ ст.

Г.Хоткевич – видатний бандурист, письменник, фольклорист. Його подвижницька діяльність по відродженню бандури на початку 20 ст. Запровадження ним нової форми оркестрового виконавства бандуристів, продемонстрованого на ХІІ-му археологічному з'їзді у Харкові (1902 р.). Ініціювання професійного навчання бандуристів у лисенківській музично-драматичній школі (1908), харківському музично-драматичному інституті (1925). Створення перших обробок народних пісень у супроводі бандури Г.Хоткевичем та випуск його першої школи гри на бандурі (1907).

Національно-просвітницький характер творчості послідовників Г.Хоткевича – представників харківського способу гри на бандурі – В.Кабачка, В.Ємця, З.Штокалка. Їх плідна концертна і педагогічна діяльність в Україні та за рубежом.

Конструктивні удосконалення бандури, хроматизація звукоряду, покращення акустичних її властивостей відомими майстрами О.Корнієвським, О.Тузиченко, І.Скляр, В.Герасименко, Р.Гриньківим. Нові типи їх бандур.

Бандура в системі професійної музичної освіти. Відкриття класу бандури на кафедрі народних інструментів Київської консерваторії (1950). Її перші викладачі-бандуристи – В.Кабачок, М.Полотай, А.Бобир.

Запровадження класу бандури до Львівської консерваторії (1954). Творча та педагогічна діяльність засновника львівської школи гри на бандурі В.Герасименка.

Виконавська творчість сучасних бандуристів (Г.Менкуш, В.Єсипок, П.Чухрай, Л.Посікіра, Р.Гриньків, Оксана Герасименко, Ольга Герасименко, В.Мішалов) та націотворчий характер їх мистецтва.

Створення оригінального концертного репертуару для бандури українськими композиторами – М.Дремлюгою, К.Мясковим, А.Коломійцем, Ю.Олійником, В.Зубицьким, Окс.Герасименко, В.Кирейко та ін.

Тема 3. Оркестри та ансамблі українських народних інструментів.

Троїсті музики – основний прототип народно-інструментальних (мішаних) ансамблів на Україні. Їх походження та типові інструментальні поєднання (за обов'язковою участю в ансамблі скрипки та бубна).

Оркестр державного українського народного хору ім.Г.Верьовки. Його склад та репертуар. Оркестр національного радіо та телебачення й інші різновидності оркестрів народних інструментів на Україні (домро-балалаєчні оркестри з групою бандур, цимбал, оркестр с.Мельнице-Подільського під керівництвом В.Зуляка, однорідні оркестри). Капели та ансамблі бандуристів.

Тема 4. Історія цимбального мистецтва.

Цимбали – їх походження та широке розповсюдження цимбалоподібних інструментів в країнах Південної і Східної Азії, Африки, Європи. Удосконалення цимбал угорським майстром Й.Шундою (друга половина ХІХ ст.). Видатні угорські цимбалісти кінця ХІХ – початку ХХ ст. – Г.Аллага, Д.Ерделі, Л.Кук, А.Рац, Е.Балог. Виконавська мистецтво Т.Йордаке та його послідовників – румунських цимбалістів П.Стинге, Н.Вішанц, Б.Станеску; у Молдові – В.Копачинського, С.Крецу та ін. Плекання ними традицій національного інструментального музичного фольклору.

Формування регіональних осередків професійного цимбального мистецтва в Україні та запровадження класів цимбал в музично-освітніх закладах Києва, Львова, Чернівців, Луцька. Харкова. Випуск цимбально-методичної літератури – „Школа гри на білоруських цимбалах” Й.Жиновича

(1948), „Школи гри на українських цимбалах” О.Незовибатька (1966), „Школи гри на цимбалах” Є.Гладкова (1983), а також методичний збірник „Методі до цимбал” В.Кречуна та В.Сирбу (Молдова) та ін.

Виконавська творчість сучасних українських цимбалістів-віртуозів – Д.Попічука, Г.Агратини, Т.Барана, В.Ватаманюка М.Петрини, а також зарубіжних – Х.Червенкової, К.Златнікової, Б.Душкової (Чехія), Б.Цекової(Словаччина), М.Фабіан, А.Сопалі, В.Гренчар (Угорщина). В. Кречуна, В.Сирбу (Молдова).

Сучасний концертний репертуар цимбалістів та творчість для цимбалД.Задора, Д.Смольського, Д.Попічука, А.Гайденка, Б.Котюка, Т.Йордаке, Г.Аллаги, В.Сирохватава та ін.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	У тому числі				
		Л	П	Лаб	інд	Ср
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Поняття народного музичного інструмента.						
Тема 1 Поняття народного музичного інструмента		4				8
Змістовий модуль 2Мистецтво скоморохів Київської Русі						
Тема 1.Скоморохи - представники музичної культури Київської Русі та їх історична роль у формуванні сучасного народно-інструментального		4				8

виконавства.						
Змістовий модуль 3. Історія баянного (акордеонного) Мистецтва Гармоніка в Росії, Україні у XIX ст.						
Тема1. Походження гармоніки та її поширення в Росії, Україні у XIX ст..		6				12
Тема2.Баянне виконавство початку XX ст. (1907-1940 рр.).		8				16
Тема3. Баянне виконавство другої половини XX ст.. початку XXI ст..		10				20
Тема4. Акордеонне мистецтво зарубіжних країн.		2				4
Змістовий модуль4.Українські народні музичні інструменти						
Тема1. Походження кобзи-бандури. Кобзарська традиція на Україні кінця XVI – XIX ст.		8				16
Тема2.Мистецтво бандуристів XX ст.		10				20
Тема 3. Оркестри та ансамблі українських народних інструментів.		4				8
Тема 4. Історія цимбального мистецтва.		4				8
Усього годин	180	60				120

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сумарна шкала оцінювання здобувача з навчальної дисципліни

СУМА БАЛІВ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання здобувача з семестрового екзамену та поточного контролю

БАЛИ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
45-50	A	відмінно
41-44	B	добре
37-40	C	
32-36	D	
30-31	E	задовільно
18-29	FX	незадовільно з можливістю повторного
0-17	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7.Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
3. Методи контролю (самоконтролю), корекції (самокорекції) за ефективні навчально-пізнавальної діяльності.

8.Методи контролю.

1. Попередній контроль спрямований на виявлення знань студентів з тем, які будуть вивчатися.
2. Поточний контроль здійснюється під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення проблем опанування тими чи іншими навичками.
3. Тематичний контроль здійснюється періодично, після вивчення нової теми і має на меті систематизацію знань студентів.
4. Підсумковий контроль проводиться після закінчення курсу на іспиті.

9. Рекомендовані джерела інформації

1. БАРАН Т.	Світ цимбалів. – Львів: Світ, 1999
6. ГРІНЧЕНКО М.	Історія української музики. – К., 1922.
7. ГУМЕНЮК А.	Українські народні музичні інструменти. – К.: Наукова думка, 1967.
8. ДАВИДОВ М.	Київська академічна школа народно-інструментального мистецтва. – К., НМАУ ім.П.І.Чайковського, 1998.
9. ДАВИДОВ М.	Проблеми розвитку академічного народно-інструментального мистецтва в Україні. – К., Вид. ім.Олени Теліги, 1998.

10. ЗІНКІВ І. Бандура як історичний феномен.– К.: Західно-український консалтинг, 2013
11. КУЖЕЛІВ Д. Баянна творчість українських композиторів.– Львів : Посвіт, 2011.
12. КУШПЕТ В. Старцівство.–К.: Темпора, 2007.
13. ЛИСЕНКО М. Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень, виконуваних кобзарем Вересаєм. – К., 1955.
14. ЛАВРОВ Ф. Кобзарі. – Київ, Мистецтво, 1980.
15. ЛЮДКЕВИЧ С. Відродження бандури // Дослідження, статті, рецензії, виступи. Т.2. НАУ Інститут Українознавства ім.І.Крип'якевича, Львів, 2000.
16. МАЦИЕВСКИЙ И. Основные проблемы и аспекты изучения народных музыкальных инструментов и инструментальной музыки // Народные музыкальные инструменты и инструментальная музыка. Ч.1. – М., Сов.композитор, 1987.
17. СКЛЯР І. Київська-харківська бандура. – К., Музична Україна, 1971.
18. ХОТКЕВИЧ Г. Музичні інструменти українського народу. – ДВУ, 1930.